

- 14- Pfeffer, C.R.: Suicidal Behavior among Children and Adolescents: Risk Identification and Intervention American Psychiatric Press. Review of Psychiatry Vol 7. Edited by Allen J. Frances, Robert E. Hales 386-402, 1988.
- 15- Pfeffer, C.R., Plutchik, R., Mizruchi, M.S.: A comparison of psychopathology in child psychiatric inpatients, outpatients and nonpatients: Implications of treatment planning. J. Ner. Ment. Dis. 174: 529-535, 1986.
- 16- Phillips, D.S., Capstensen, L.L.: Clustering of teenage suicide after television news stories about suicide. N. Engl. J. Med. 315: 685-689, 1986.
- 17- Pokorny, A.D.: Prediction of suicide in psychiatric patients. Arch. Gen. Psychiatry 40: 249-257, 1983.
- 18- Rich, C.L., Young, D., Fowler, R.C.: San Diego Suicide Study, young versus old subjects. Arch. Gen. Psychiatry 43: 577-582, 1986.
- 19- Robbins, D.R., Alessi, N.E.: Depressive Symptoms and Suicidal Behavior in Adolescents. Am. J. Psychiatry 142: 5, 588-592, 1985.
- 20- Robns, E., Murphy, G. E., Wilkinson, R.H. et al: Some clinical considerations in prevention of suicide based on a study of 134 succesful suicides. Am J. Public Health 49: 888-899. 1959.
- 21- Shaffer, D.: Sulcide in children and early adolescence. J. Child Psychol. Psychiatry 15: 275-291, 1974.
- 22- Shafii, M., Carrigan, S., Whittinghill, J.R., et al: Psychological autopsy of completed suicide in children and adolescents. Am. J. Psychiatry 142:1061-1064, 1985.
- 23- Taylor, E.A., Stansfeld, S.A.: Children who poison themselves, II: Prediction of attendance for treatment. Br. J. Psychiatry, 145: 132-135, 1984.
- 24- Welner, A., Welner, Z., Fishman, R.: Psychiatric adolescent inpatients: 8-10 years follow-up. Arch. Gen. Psychiatry, 36: 698-700, 1979.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SİĞARA İÇME ALIŞKANLIĞI İLE BAZI DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Yrd. Doç. Dr. Orhan DOĞAN*

ÖZET: Bu çalışmada aktif sosyal etkinlik, cinsiyet, sınıf, haftalık harçlık, en sevilen üç öğretmen ve arkadaş ile aile bireylerinin sigara içme alışkanlığı gibi bazı değişkenlerle Sivas'taki lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları arasındaki ilişkiler araştırıldı.

Erkek olma, sigara içen arkadaşlara ve/veya aile bireyelerine sahip olma, haftalık harçlığın yüksek olması, aktif sosyal etkinliklere katılmanın sigara içme alışkanlığı ile pozitif bir korelasyon gösterdiği bulundu.

THE RELATIONSHIPS BETWEEN SOME VARIABLES WITH SMOKING HABITS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

SUMMARY: In this study, the relationships between some variables, such as active soeial activity, sex, years of education, weekly expenditure and smoking habits of three most-loved teachers and friends and of family members, with the smoking habits of secondary school students of Sivas have been investigated.

The male sexuality, having smoking friends and/or family members, having much more weekly expenditure, and participating in the active social activities have been found to be positively correlated with the smoking habit.

GİRİŞ

Gençlik çağı ruhsal ve toplumsal açıdan önemli bir risk dönemidir. Bu çağ çeşitli özelliklerinin yanısıra sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklara başlamanın da en kolay olduğu dönemdir (2, 10).

Sigara içme alışkanlığı sağlığı bozan nedenler içinde en önlenebilir olanlardandır. Bu alışkanlık özellikle gelişmekte olan ülkelerde giderek yaygınlaşmakta, önemli bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır (9). Sigara içme alışkanlığı çok yönlü bir halk sağlığı sorunudur ve bu sorunla mücadele de

çok yönlü olmak zorundadır. Bunlar arasında eğitim ve bilgilendirme, reklam yasağı da dahil olmak üzere yasal önlemler, sağlık elemanlarının yanısıra toplumda etkinliği olan önderlerin desteğinin sağlanması, tütün tarım ve endüstrisinin başka alanlara kaydırılması, bu alandaki epidemiyolojik verilerin toplanarak ülke düzeyinde yapılacak çalışmaların planlanması sayılabilir. Ancak bu alandaki çalışmaların ruhsal ve sosyal olaylardan, temel güven duygusu ve kimlik geliştirmeden, toplumsal değer yargılarından soyutlanamayacağı unutulmalıdır (2, 3).

Bu araştırmanın amacı bu alanda ülkemizde yapılan araş-

* Cumhuriyet Ü.T.F. Psikiyatri ABD Öğretim Uyesi

türmalara katkıda bulunmak, sigara içme alışkanlığına karşı bir seçenek olarak düşünülen aktif sosyal etkinliklere katılma ile sigara içme alışkanlığı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

A. Örneklem Grubunun Oluşturulması:

Araştırmanın evrenini Sivas liseleri, örneklem grubunu ise bu liselerden üçünün birer 1., 2., 3. sınıfları oluşturmuştur. Örneklemi oluşturan liseler kümülatif tesadüfi yöntemle, sınıflar ise tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenmiştir (4, 6). Örneklemi oluşturan 343 denekten 338'i değerlendirmeye alınmıştır. Örneklemin bu biçimde seçilmesiyle sonuçların tüm Sivas liselerine genellenebilmesi sağlanmıştır.

B. Anket Formu:

Araştırma araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket formu uygulanmıştır (Ek. 1). Anket formunun 1. bölümünde deneklerin yaş, cinsiyet ve sınıfları sorulmuş; isim belirtmemeleri özellikle vurgulanmıştır. 2. bölümde deneklere spor, halk oyunları, müzik ve tiyatro etkinliklerinden hangilerine katıldıkları sorulmuştur. Bu etkinliklerden herhangi birine katılma konusunda, o etkinlik alanında en az altı ay aktif olarak etkinlik gösterme koşulu konmuştur. 3. bölüm sigara içme davranışı ile ilgilidir. Bu bölümde deneklere en sevdikleri üçer öğretmen ve arkadaşlarıyla aile bireylerinden kaçır tanesinin sigara içtikleri, kendilerinin sigara içip içmedikleri, içiyorlarsa sigaraya kaç yaşında başladıkları, sigarayı genellikle nerede içtikleri, içtikleri sigaranın yerli mi yabancı mı olduğu, bir günde içtikleri sigara miktarı sorulmuştur. Ayrıca tüm deneklerden sigaraya başlamayı önleme ve sigarayı bırakmada önemli gördükleri etkenleri belirtmeleri istenmiştir. 4. bölümde ise deneklerin haftalık harçlıkları (varsa kazançları) ve harcamaları sorulmuştur.

C. Anket Formunun Uygulanması:

Araştırma izni alınıp ön hazırlıklar tamamlandıktan sonra anket formu araştırmacı tarafından bir haftada dokuz sınıfa uygulanmıştır. Uygulamadan önce her sınıfta araştırmanın amacı, formun doldurulması, isim yazılmaması gibi konularda kısa açıklamalar yapılmış; sonuçların birey, sınıf veya okul bazında açıklanmayacağı belirtilmiştir.

D. Analiz Yöntemi:

Veriler elde değerlendirilmiş, khi kare, Yates düzeltilmiş khi kare ve iki yüzde arasındaki farkın önemlilik testleri kullanılmıştır (6).

BULGULAR

343 deneye uygulanan anket formlarından 338'i değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre deneklerden 172'si (%50.9) kız, 166'sı (%49.1) erkektir. Deneklerden en küçüğü 13, en büyüğü 22 yaşında; ortalama yaş ise 15.8'dir.

Deneklerin aktif sosyal etkinlik alanlarına göre dağılımı Tablo I'de, aktif sosyal etkinlik alanları sayısına göre dağılımı Tablo II'de gösterilmiştir.

TABLO I:

DENEKLERİN SOSYAL ETKİNLİK ALANLARINA GÖRE DAĞILIMI

Aktif Sosyal Etkinlik Türü	Denek Sayısı	Denek Yüzdesi
Spor	144	42.6
Halk Oyunları	25	7.4
Tiyatro	8	2.4
Müzik	66	19.5

(Tabloda bir denegin katıldığı tüm etkinlik alanları yer almıştır)

TABLO II:

DENEKLERİN SOSYAL ETKİNLİK ALANLARI SAYISINA GÖRE DAĞILIMI

Aktif Sosyal Etkinlik Sayısı	Denek Sayısı	Denek Yüzdesi
Yok	151	44.7
1	140	41.4
2	40	11.8
3	7	2.1
TOPLAM	338	100.0

Tablo II'de görüldüğü gibi deneklerin %55.3'ü en az bir aktif sosyal etkinlik alanına katılmaktadır.

Deneklerin sigara içme davranışının cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı Tablo III ve Tablo IV'de gösterilmiştir.

Cinsiyet Sigara	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İçenler	44	26.5	18	10.5	62	18.3
İçmeyenler	122	73.5	154	89.5	276	81.7
TOPLAM	166	100.0	172	100.0	338	100.0

X²-14.42, X²t-6.635, p 0.01

X² X²t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (P<0.01) Bu farkın anlamlı bulunması erkek deneklerin beklenenden daha yüksek oranda sigara içmelerine bağlıdır.

TABLO IV:

SİGARA İÇME DAVRANIŞININ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

Sigara	Sınıf I		Sınıf II		Sınıf III		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İçenler	20	15.5	20	19.8	22	20.4	62	18.3
İçmeyenler	109	84.5	81	80.2	86	79.6	276	81.7
TOPLAM	129	100	101	100	108	100	338	100

X²-1.16, X²t-9.210, p 0.01

X² X²t olduğundan aradaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır (p > 0.01). Ancak sınıf (dolayısıyla yaş) ilerledikçe sigara içme oranının arttığı görülmektedir.

Deneklerin en sevdikleri üçer öğretmen ve arkadaşlarıyla aile bireylerinden kaçının sigara içtikleri Tablo V, VI ve VII'de gösterilmiştir.

TABLO V:

EN SEVİLEN ÜÇ ÖĞRETMEN DEN SİGARA İÇENLERİN DAĞILIMI

Sig. İç. Öğ.	Hiçbiri		Biri		İkisi		Üçü de		Toplam	
	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%
İçen Denek	5	8	18	29	18	29	21	34	62	100
İçmeyen Denek	37	13.4	87	31.5	80	29	72	26.1	276	100
TOPLAM	42	12.4	105	31.1	98	29	93	27.5	338	100

X2- 2.42, X2t- 11.34, p 0.01

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır (p > 0.01).

TABLO VI:

EN SEVİLEN ÜÇ ARKADAŞTAN SİGARA İÇENLERİN DAĞILIMI

Sig. İç. Ark.	Hiçbiri		Biri		İkisi		Üçü de		Toplam	
	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%
İçen Denek	8	12.9	12	19.4	16	25.8	26	41.9	62	100
İçmeyen Denek	184	66.7	44	15.9	24	8.7	24	8.7	276	100
TOPLAM	192	56.8	56	16.6	40	11.8	50	14.8	338	100

X2- 88.24, X2t- 11.34, p 0.01

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (p0.01) Aradaki farkın anlamlı bulunması sigara içen deneklerin en sevdikleri üç arkadaşlarının beklenenden daha yüksek oranda sigara içmelerine bağlıdır.

TABLO VII:

AİLE BİREYLERİNDEN SİGARA İÇENLERİN DAĞILIMI

Sig. İç. Ai. Bireyi	Hiçbiri		Biri		İkisi		Üçü de		Toplam	
	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%	Sigara Sayı	%
İçen Denek	17	27.4	24	38.7	14	22.6	7	11.3	62	100
İçmeyen Denek	91	33	124	44.9	53	19.2	8	2.9	276	100
TOPLAM	108	32	148	43.8	67	19.8	15	4.4	338	100

X2- 8.99, X2t- 7.815, p 0.05

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (p 0.05) Aradaki farkın anlamlı bulunması, sigara içen deneklerin ailelerinden iki ve üç kişinin beklenenden daha yüksek oranda sigara içmelerine bağlıdır.

Deneklerin aile bireylerinin yakınlıklarına göre sigara içip içmediklerinin dağılımı Tablo VIII'de gösterilmiştir.

TABLO VIII:

AİLE BİREYLERİNDEN SİGARA İÇENLERİN DENEKLERE YAKINLIKLARINA GÖRE DAĞILIMI

Sig. İç. Ai. Bireyi Sigara	Hiçbiri		Anne		Baba		Kardeş		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	%	Sayı
İçen D. (62)	15	24.2	13	20.1	32	51.6	30	48.4	90	
İçmeyen (276)	94	34.1	24	8.7	143	51.8	87	31.5	348	
TOPLAM (338)	109	32.2	37	11	175	51.8	117	34.6	438	

İki yüzde arasındaki farkın önemlilik testine göre:

t (H) — 173.7,	tt — 2.63,	p < 0.01,
t (A) — 39.3,	tt — 2.72,	p < 0.01,
t (B) — 0.28,	tt — 2.61,	p > 0.01,
t (K) — 24.85,	tt — 2.62,	p < 0.01,

İki yüzde arasındaki farklı önemlilik testine göre, sigara içen ve içmeyen deneklerin aile bireylerinden içmeyenlerle, anne ve kardeşlerinden içenlerin yüzdeleri arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur. Sigara içen ve içmeyen deneklerin babalarının sigara içme yüzdeleri arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır.

Sigara içen deneklerden 3'ü (%4.8) sigara içmeye 10 yaşından önce, 9'u (%14.5) 11-12 yaşlarında, 22'si (%35.5) 13-14 yaşlarında, 28'i (%45.2) 15 yaş ve üstünde başladıklarını belirtmişlerdir. 62 denekten 44'ü (%71) genellikle yerli sigara içerken, 18'i (%29) yabancı sigara içmektedir.

Sigara içen deneklerin 23'ü (%37.1) sigarayı evde ve dışarıda, 15'i (%24.2) ev ve okul dışında, 12'si (%19.4) salt evde, 11'i (%17.7) her yerde, 1'i (%1.6) okulda ve ev dışında içtiğini belirtmiştir.

Deneklerin sigaraya başlamayı önlemede ve bırakmak isteyenlere yardım konularında yararlı buldukları görüşler Tablo IX. ve X'da gösterilmiştir.

Deneklerin haftalık harçlıkları 2499 TL. ve altındaysa I. gruba, 2500—4999 TL. arasında ise II. gruba, 5000—9999 TL. arasında ise III. gruba, 10000 TL. ve üstündeyse IV. gruba alınmıştır. Buna göre deneklerin haftalık harçlık miktarları ve harcama alanları Tablo XI ve XII'de gösterilmiştir.

TABLO XI:

DENEKLERİN HAFTALIK HARÇLIK MİKTARLARININ DAĞILIMI

Harçlık Grubu Sigara	I		II		III		IV		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İçenler	22	35.4	14	22.6	13	21	13	21	62	100
İçmeyenler	212	76.8	35	12.7	20	7.2	9	3.3	276	100
TOPLAM	234	69.2	49	14.5	33	9.8	22	6.5	338	100

X2— 44.96, Xt— 11.34, p 0.01,

TABLO IX:

SİGARAYA BAŞLAMAYI ÖNLEMEDE ÖNEMLİ GÖRÜLEN ETKENLERİN DAĞILIMI

Etkenler	Sayı	%
Okul, işyeri ve toplum içinde eğitim yapmak	187	55.3
Anne ve babanın sigara içmemesi	149	44.1
Sosyal etkinlik olanakları sağlamak, artırmak	118	34.9
Arkadaşların sigara içmemesi	112	33.1
Öğretmenlerin sigara içmemesi	108	31.9

TABLO X:

SİGARAYI BIRAKMADA ÖNEMLİ GÖRÜLEN ETKENLERİN DAĞILIMI

Etkenler	Sayı	%
Sigarayı bırakma yolları hakkında bilgi vermek	209	61.8
Sosyal etkinlik olanakları sağlamak, artırmak	208	61.5
Kendi kendilerine bırakabilirler, yardım gerekmez	49	14.5

**TABLO XII:
DENEKLERİN HARÇLIKLARINI HARCAMA
ALANLARININ DAĞILIMI**

Harcama Alanları	Sayı	%
Yiyecek, giyecek	229	67.8
Ders dışında kitap, gazete, dergi	164	48.5
Eğlence	109	32.2
Ulaşım	75	22.2
Sigara	47	13.9

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (p 0.01). Aradaki farkın anlamlı bulunması sigara içen deneklerin II, III ve IV. harçlık gruplarında beklenenden daha yüksek oranda bulunmalarına bağlıdır.

Deneklerin etkinlik gösterdikleri alan sayısının dağılımı Tablo XIII'te gösterilmiştir.

**TABLO XIII:
DENEKLERİN ETKİNLİK GÖSTERDİKLERİ ALAN SAYISININ DAĞILIMI**

Etk. Say	YOK		BİR		İKİ		ÜÇ		%	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Sigara										
İçenler	24	38.7	27	43.6	9	14.5	2		3.2	
İçmeyenler	127	46	113	41	31	11.2	5		1.8	
TOPLAM	151	44.7	140	41.4	40	11.8	7		2.1	
X2- 14.83,	X2t- 9.21,									p 0.01,

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (p 0.01). Aradaki farkın anlamlı olması sigara içen deneklerin beklenenden daha yüksek oranda sosyal etkinlik göstermelerine bağlıdır.

Etkinlik gösterilen alan sayısının cinsiyete göre dağılımı Tablo XIV'te gösterilmiştir.

**TABLO XIV:
ETKİNLİK GÖSTERİLEN ALAN SAYISININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI**

Etk. Say. Cinsiyet	BİR		İKİ		ÜÇ		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız (172)	50	29	18	10.5	2	1.2	70	40.7
Erkek (166)	90	54.2	22	13.2	5	3	117	70.4
TOPLAM (338)	140	41.4	40	11.8	7	2.1	187	55.3

X2- 14.83, X2t- 9.21, p 0.01,

X2 X2t olduğundan gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur (p 0.01). Aradaki farkın anlamlı bulunması kız deneklerin beklenenden daha düşük oranda aktif sosyal etkinlik göstermelerine bağlıdır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada sigara içme davranışı ile aktif sosyal etkinliklere katılma ve diğer bazı değişkenler arasındaki ilişki ara-

ştırılmıştır. Gençlik çağı, gençlerin yaşadıkları toplum ve ortamdan, özdeşim örneklerinden, sosyo-kültürel değer yargılarından... en çok etkilendikleri, öğrenme ile birlikte taklitin önemli rol oynadığı bir dönemdir. Bu süreçte genç, olumlu olumsuz tüm tutum ve davranışlardan etkilenir. Özdeşim örnekleri arasında anne, baba, kardeşler, öğretmenler, arkadaşlar, toplumsal önderler, sporcular, sanatçılar... önemli yer tutar (2). Böyle bir durumda gencin özdeşim örneklerinden sigara içme davranışını öğrenmesi veya bunu taklit etmesi de doğaldır. Kimi zaman sigara içme davranışının yasak koyuculara karşı bir başkaldırı niteliği taşıdığı da görülmektedir. Anne, baba ve büyük kardeşlerin sigara içmeleri durumunda küçük kardeşin sigara içme olasılığı, ailesinden sigara içen bulunmayanlara göre dört kat daha fazladır (8). Sigara içme davranışını aile bireylerinin yanı sıra öğretmen, arkadaş gibi özdeşim örnekleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Öte yandan aktif sosyal etkinliklere katılmanın sigara içme davranışına başlama ve bırakmada etkin olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Spor yapan gençler arasında yapılan bir araştırmada sigara içme davranışının ancak %8 oranında olduğu, bunun spor yapmayan gençlere göre çok düşük olduğu ve

spor yapan gençlerin kardeşlerinin de normal topluma göre daha düşük oranda sigara içtikleri bulunmuştur (8).

Tablo III'te görüldüğü gibi, sigara içme oranı erkek lise öğrencilerinde %26.5, kızlarda %10.5, tüm öğrencilerde %18.3 olarak bulunmuştur. Cinsiyete göre sigara içme oranı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p 0.01). Bu fark erkek öğrencilerin beklenenden daha yüksek oranda sigara içmelerine bağlıdır. Ülkemizde bu alanda yapılan araştırmalar-

da sigara içme oranı ortaokul son sınıf öğrencileri arasında %5.17, lise son sınıf öğrencileri arasında %24.06; hemşirelik öğrencileri arasında %25; lise ve dengi okullarda erkek öğrenciler arasında %48, kız öğrenciler arasında %28; Ankara liselelerinde erkek öğrenciler arasında %19.9, kız öğrenciler arasında %11.4 olarak bulunmuştur (1, 3, 5, 7). Dünyanın çeşitli ülkelerinde gençlik çağında sigara içme oranı erkeklerde %2.4-57, kızlarda %0.56 arasında bulunmuştur (8).

Sigara içme davranışını sınıfın büyümesi, en sevilen üç ar-

kadaştan sigara içenlerin sayısı, aile bireylerinden özellikle anne ve kardeşlerin sigara içmesi etkilemektedir (Tablo IV, VI, VII, VIII). En sevilen üç öğretmenden sigara içenlerin sayısı istatistiksel yönden sigara içme davranışını etkilemiyor görünse de, sayısal olarak önemli bir fark vardır (Tablo V). Ankara liselerinde yapılan benzer bir çalışmada sınıfların büyümesinin (dolayısıyla yaşın büyümesinin), en sevilen üç öğretmen ve arkadaşın sigara içmesinin, aile bireylerinde sigara içenlerin bulunmasının, sigara içme davranışını etkilediği bulunmuştur (3).

Sigara içmeye başlama yaşı olarak en sık 15 yaş ve üstü (%45.2) bulunmuştur. 13 yaş ve üstü alırsa, bu oran %80.7 olmaktadır. Bu oran sigara içmeye başlamada tehlikeli yaş sınırının 13 olduğunu göstermektedir. Sigara içenlerden %71'i yerli, %29'u yabancı sigara içtiğini belirtmiştir. Ankara'daki liselerde yapılan çalışmada bu oranlar %55.9 ve %44.1'dir (3).

Tablo IX ve X'da görüldüğü gibi, sigaraya başlamayı önlemede ve bırakmada önemli etkenler arasında "sosyal etkinlik olanakları sağlamak, var olanları artırmak" ilk üç sırada yer almaktadır. Aynı sonuç Ankara liseleri için de geçerlidir (3).

Tablo XI'de görüldüğü gibi, sigara içen deneklerin haftalık harçlık miktarları içmeyenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek olarak bulunmuştur. Ankara liselerinde de aynı sonuç bulunmuştur (3).

Sigara içme davranışıyla aktif sosyal etkinliklere katılma arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Bu sonuç beklentilere terstir. Bu durum Sivas'ın sosyo-kültürel değer yargıları, aktif sosyal etkinlik olanakları ile ilgili olabilir.

Yukarıdaki sonuçlar gözönüne alındığında sağlık ve ekonomik yönlerden sigara içme davranışının ne kadar önemli olduğu ve zaman geçirmeden uygun önlemler alınması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Sigara içme davranışı ilk zamanlar salt erkekler arasında yaygınken, bugün geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde gençlerin ve kadınların da esiri olduğu yaygın bir halk sağlığı sorunu durumuna gelmiştir. Batılı ülkeler belki de insanlık tarihinin bu en yaygın halk sağlığı sorununa gereken önemi vererek umut verici aşamalara ulaşmışlardır. Oysa sigara tekellerinin bilerek ve giderek artan reklam kampanyaları birçok geri kalmış ve gelişmekte olan ülke insanların sağlığını ciddi biçimde tehdit etmekte-

dir. Bu alanda çok küçük yaşlardan başlayarak sürekli bir eğitimin yapılması, gençlerin enerjilerini ve yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri aktif sosyal etkinlik alanlarının yaratılması, özdeşim örneklerinin bu davranıştan kaçınmaları... yapılabileceklerden bazılarıdır.

KAYNAKLAR

- 1- Çiftçi, İ. Karaboncuk, F: Lise Öğrencilerinin Tıbbi Amaçlar Dışında İlaç ve Diğer Maddeleri Kullanma Alışkanlıkları. XII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Çalışmaları, s. 529-553. İstanbul, 4-8 Ekim 1976
- 2- Doğan, O: Yükseköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinin Gerekliliğine İlişkin Görüşler. Yükseköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Toplantısı, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Ankara, 20-22 Mayıs 1987 (basıda)
- 3- Göğüş, A.K., Doğan, O: Sigara İçme Davranışıyla Sosyal Etkinliklere Katılma Arasındaki İlişkiler: Ankara Liselerinde Yapılan Bir Araştırma. Ankara, 1987 (Yayınlanacak)
- 4- Murray, R.S.: Theory and Problem of Statistics. McGraw Hill Book Company. New York, 1961.
- 5- Sezer, E: Ankara'nın Ortaokul, Lise ve Lise Dengi Okullarında Sigara İçme Durumu ve Sigaraya Başlama Nedenleri. DOĞA Bilim Dergisi, Seri: C, 8: 3, s. 375-384, Ankara 1984.
- 6- Sümbüloğlu, K: Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik. Matis Yayınları, Ankara, 1978.
- 7- Ulusoy, M.F: Adolesan ve Geç Adolesan Dönemdeki Hemşirelik Öğrencileri Arasında Sigara İçmeye İlişkin Bilgi ve Davranışların Saptanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1980.
- 8- Wake, R., McAlister, A., Nostbakken, D: A Manuel on Smoking and Children. International Union Against Cancer Technical Report Series, Vol: 73, Geneva, 1982.
- 9- WHO: Sigara ya da Sağlığınız: Seçiminizi Yapınız. Çev.: B. Bengisu, SSBY Yayınları, No: 477, Çağ Mat., Ankara, 1980.
- 10- Yörükoğlu, A: Gençlik Çağı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 270, Ankara, 1985.